

Türk İş Hukukunda Arabulucunun Yükümlülükleri^(*)

Obligations of the Mediator in Turkish Labor Law

Dr. Öğr. Üyesi **Özgür OĞUZ**^(**)

Öz

İş hukukundan kaynaklı davalarda zorunlu arabuluculuk 01.01.2018'den itibaren dava şartı haline gelmiştir. 1950 yılından bu yana çalışma hayatımıza yön veren İş Mahkemeleri Kanunu'nda önemli değişiklikler yürürlüğe girmiştir. 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu, arabulucuya başvuru koşulunu, belirli iş davaları için zorunlu hale getirmiştir.

Zorunlu arabuluculuk sadece belirli iş davalarından söz konusu iken, ticari davalardan kaynaklı uyuşmazlıkların da 1 Ocak 2019'da itibaren zorunlu arabuluculuk aşamasına tabi olacağı Kanun'da açıkça düzenlenmiştir. Ticari davalardan kaynaklı zorunlu arabuluculuk bu çalışmanın kapsamında olmamasına rağmen, yeri geldikçe konuyla ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Artık iş ve ticari davalardan kaynaklı birçok tazminat ve alacak davalarında arabuluculuk aşaması bitirilmeden doğrudan mahkemelerde dava açılmayacağı kanunlarımızda açıkça düzenlenmiştir.

Anahtar Kelimeler

İş hukuku, Arabulucu, Yükümlülük, İş Kanunu, Zorunlu.

Abstract

Mandatory mediation in lawsuits stemming from labor law has become a legal requirement as of 01.01.2018. Since 1950, the Labor Courts Act, which has been guiding our working life, has been amended. The Law no. 7036 on Labor Courts makes it compulsory for certain business cases to apply to the mediator.

While compulsory mediation is only a matter of certain business cases, it is clearly regulated in the Law that the disputes arising from commercial lawsuits will be subject to the compulsory mediation phase as of 1 January 2019. Although compulsory mediation from commercial lawsuits is not covered by this study, explanations have been made where appropriate. It is clearly regulated in our laws that many compensation and receivable cases arising from business and commercial lawsuits can no longer be prosecuted directly in the courts until the mediation phase is completed.

Keywords

Labour Law, Mediator, Obligation, Labour Act, Compulsory.

(*) Makalenin editörlüğe gönderildiği tarih: 09.07.2019. Birinci hakeme sevk tarihi: 10.07.2019. Raporun birinci hakemden dönüş tarihi: 11.07.2019. İkinci hakeme sevk tarihi: 10.07.2019. Raporun ikinci hakemden dönüş tarihi: 11.07.2019.

(**) Anadolu Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, İş ve Sosyal Güvenlik Hukuku Anabilim Dalı,
E-posta: ooguz1@anadolu.edu.tr,
Orcid No: <https://orcid.org/0000-0002-9930-9109>.

1. GİRİŞ

Anayasa Mahkemesi 2018 yılında verdiği kararında arabuluculuğun adil yargılanma hakkına aykırı olmadığını açıkça belirtilmiştir. Ayrıca Yüksek Mahkeme kişilerin elinden yargıya gitme olanağının alınmadığını kararında belirterek iş davalarında zorunlu arabuluculuğun Anayasaya aykırı olmadığını belirterek, bu konudaki tartışmalara da son vermiştir. Bu çalışmada Anayasa Mahkemesi kararına ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Tabi ki tüm hukuki sorunların arabuluculuk yoluyla çözülmesi imkânsızdır. Bunun altında yatan en önemli neden ise iletişim eksikliğidir. Elbette taraflar arasındaki iletişim eksikliği sorununu da çözecek olan da alanında iyi yetişmiş uzman arabulucular olacaktır.

Nihai hedefi Avrupa Birliği üyesi olma yolunda ilerleyen ülkemizde özellikle hukuk alanında birçok mevzuat güncellenmesi yaşanmaktadır. Bugün yazdıklarımız yarın değişmekte ve yazılan birçok şey güncelliğini kaybetmektedir. Her sorunun yargıya taşınmadığı alternatif uyuşmazlık çözüm yolu olan arabuluculuğun daha da gelişmesi ve vatandaşlarımız tarafından benimsenmesi ve zaman içinde uygulamada yaşanan sorunların aşılmasıyla uyuşmazlıkların daha rahat ve çabuk sonuçlanması sağlanabilecektir.

Arabulucuların kanundan kaynaklı bu süreci yönetirken bir takım yükümlülükleri mevcuttur. Bu çalışmada arabulucuların süreci yönetirken uyması gereken davranışlar ve yükümlükler ayrıntılı olarak incelenmiştir.

2. ARABULUCUNUN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

A. Hüküm Vermekten Çekinme Yükümlülüğü

Arabulucular arabuluculuk sürecinin işleyişini yürütmekle yükümlü olup görüşmelerin sonucunun sorumluluğu taraflara aittir.¹ Arabulucu bir hâkim veya hakem gibi davranmayacak ve dolayısıyla hüküm kurmaktan, haklı ve haksız olanı belirlemekten kaçınacaktır. Bu bağlamda arabulucunun temel görevi tarafları bir araya getirerek anlaşmalarını, uyuşmazlığı çözmeye çalışmalarını sağlamaktır.

Arabuluculuk sürecinde aktif rol oynayan kişiler taraflardır. Problemin çözümünde rol oynayan kişiler de onlar olacaktır. Böylelikle her iki tarafı da memnun edecek bir çözüme ulaşmak mümkün olabilecektir.

¹ Melis Taşpolat Tuğsavul, *Türk Hukukunda Arabuluculuk*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012, s. 155.

B. Tarafsız Kalma ve Davranma Yükümlülüğü

HUAK md.9 uyarınca arabulucu görevini özenle ve tarafsız bir biçimde yerine getirecektir. Arabulucu arabuluculuk sürecinde uyuşmazlığın çözümü için tarafları anlaşmaya teşvik eden bir üçüncü kişi konumundadır. Bu bağlamda arabulucu olarak görevlendirilen kimse, HMK md.34'teki hâkimin yasaklılık hallerindeki gibi tarafsızlığından şüphe edilmesini gerektirecek önemli hâl ve şartları varsa bu hususta tarafları bilgilendirmekle yükümlüdür.² Ancak bu bilgilendirmeye rağmen taraflar arabulucu olarak ilgili kişinin arabulucu olmasını talep ederlerse arabulucu görevi üstlenebilecektir.

Tarafsızlık sayesinde uyuşmazlığı tarafları kendilerini süreç boyunca güvende hissedecek ve daha rahat ifade edebilecektir. Böylece uyuşmazlığın çözümüne daha kolay ulaşabilecektir.

C. Eşit Davranma Yükümlülüğü

HUAK md.9 kapsamında arabulucular, süreç boyunca taraflar arasındaki eşitliği gözetmekle yükümlüdür. Objektif davranmakla yükümlü olan arabulucu siyasi görüş, ırk, cinsiyet, yaş gibi unsurları gözetmeksizin görevini yerine getirmelidir. Böylece arabulucuya olan güven artacaktır. Bununla birlikte arabuluculuk süreci daha kolay bir şekilde başarıya ulaşabilecektir.³

Arabulucu görev yaptığı uyuşmazlıkla ilgili olarak açılan davada, daha sonra taraflardan birinin avukatı olarak görev üstlenemeyecektir. Aksi halde tarafsızlığın ve taraflar arasındaki eşitliğin zedelenmesi sorunu gündeme gelebilecektir.

D. Hukuki Yol Göstermekten Kaçınma ve Aydınlatma Yükümlülüğü

Arabulucunun görevi tarafları bir araya getirerek, tarafların görüşmelerini ve anlaşmalarını sağlamaya çalışmaktır. Bu bağlamda arabulucu hukukçu kimliğini bir kenara bırakarak hareket etmeli ve taraflara hukuki yol göstermekten kaçınmalıdır. Bu yükümlülük bilhassa arabulucuların avukat olduğu göz önünde bulundurulursa dikkatle uygulanmalıdır.

Bunun haricinde arabulucunun tarafları aydınlatma yükümlülüğü de vardır. Arabulucu, arabuluculuk faaliyetinin başında, tarafları arabuluculuğun esasları, süreci ve sonuçları hakkında gerektiği gibi aydınlatmakla yükümlüdür.

² Taşpolat Tuğsavul, a.g.e., s. 149.

³ Süha Tanriver, *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı'nın Getirdikleri ve Değerlendirilmesi*, Prof. Dr. Ali Naim İnan'a Armağan, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009, s. 647.

HUAKY md.14'te tarafların aydınlatılmasına ilişkin hüküm şu şekilde düzenlenmiştir: “(1) Arabulucu, arabuluculuk faaliyetinin başında, tarafları arabuluculuğun esasları, süreci ve hukuki sonuçları hakkında, şahsen ve doğrudan aydınlatmakla yükümlüdür. Ancak, bu yükümlülüğü yerine getirirken tarafsızlığı hakkında şüpheye yol açacak tutum ve davranışlardan kaçınır. (2) Arabulucu, tarafları arabuluculuk yoluyla çözümlenen hukuki uyuşmazlıklar ve arabuluculuk faaliyeti sonucunda tarafların anlaşmaya varması durumunda düzenlenecek olan ve mahkemesince şerh verilmesi ile birlikte ilam niteliğinde belge hâlini kazanan, anlaşma belgesinin nitelik ve hukuki sonuçları hakkında özellikle bilgilendirir.”⁴

Arabulucu, aydınlatma ilkesi kapsamında tarafların arabuluculuk usulünü tam olarak anladıklarından emin olmalıdır, bu bağlamda taraflara yeteri kadar bilgiye ulaşabilmeleri adına gerektiğinde toplantıları erteleyerek ihtiyaç olan zamanı sağlamalıdır.⁵

E. Görevini Bizzat Yerine Getirme Yükümlülüğü

Arabuluculuk sözleşmesi niteliği itibariyle bir vekâlet sözleşmesidir. Bu bağlamda vekilin borcunu bizzat ifa etmekle yükümlülüğü arabulucu için de geçerlidir. Ancak vekâlet sözleşmesinde tanınan durumun gerektirdiği, teamülün mümkün kıldığı hallerde vekilin işi başkasına yaptırabilme imkânı arabulucuya tanınmamıştır.⁶ Yani arabulucu her durumda görevini bizzat yerine getirmekle yükümlüdür.

HUAK 9. maddesinde arabulucunun görevini özenle ve tarafsız biçimde yerine getirmesi gerektiği ifade edilmiştir. Buna ilişkin olarak maddenin hükümet gerekçesinde arabuluculuğun kişilik özellikleri ve tarafların arabulucuya olan güveni ön planda olduğu için arabulucunun görevi bizzat ifa etmesi gerektiği, bu görevin yerine getirilmesinin kısmen veya tamamen başkasına bırakılmayacağı belirtilmiştir.⁷

⁴ Elif Kısmet Kekeç, *Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler*, Ankara, Adalet Yayınları, 2016, s. 132.

⁵ Mustafa Serdar Özbek, *Avrupa Birliğinde Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, TBB, Y. 19, S. 68, 2007, s. 567.

⁶ Orhan Dür, *Arabuluculuk Faaliyeti ve Arabulucuların Hak ve Yükümlülükleri*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018, s. 445.

⁷ İpek Türkyılmaz Kabaktepe, *Açıklamalı Arabuluculuk Kanunu ve Zorunlu Arabuluculuk*, İstanbul, Aristo Yayınları, 2017.

F. Sır Saklama ve Tanıklıktan Çekinme Yükümlülüğü

HUAK md.4'te “(1) Taraflarca aksi kararlaştırılmadıkça arabulucu, arabuluculuk faaliyeti çerçevesinde kendisine sunulan veya diğer bir şekilde elde ettiği bilgi ve belgeler ile diğer kayıtları gizli tutmakla yükümlüdür. (2) Aksi kararlaştırılmadıkça taraflar da bu konudaki gizliliğe uymak zorundadırlar.” denerek sır saklama yükümlülüğünün gizlilik ilkesinin bir sonucu olduğu ifade edilmiştir.

Arabulucu, arabuluculuk sürecinde elde ettiği bilgi ve belgeleri gizli tutmakla yükümlüdür. Arabuluculuk faaliyeti esnasında fotoğraf eklenemeyecek, görüntü ve ses kaydı yapılamayacaktır. Bu yükümlülüğe aykırı davranan arabulucuların hukuki ve cezai sorumluluğu doğabilecektir.⁸

Arabuluculuk faaliyeti sırasında taraflardan biriyle özel olarak bir araya gelen arabulucu, bu özel oturumda edindiği hiçbir bilgiyi, bilgiyi veren tarafın rızası olmadan doğrudan veya dolaylı olarak başka bir kişiye aktarmamalıdır.⁹

HUAK md.5/1 uyarınca taraflar, arabulucu veya arabuluculuğa katılanlar da dâhil üçüncü bir kişi, uyuşmazlıkla ilgili olarak hukuk davası açıldığında yahut tahkim yoluna başvurulduğunda, süreçte elde edilen beyan veya belgeleri delil olarak ileri süremez ve bunlar hakkında tanıklık yapamaz, delil olarak öne sürülse de hükme esas almamaz. Bu hüküm gizlilik ilkesini de destekleyici niteliktedir. Arabulucu ilgili uyuşmazlık hakkında tanıklık yapamayacaktır. Aksi halde şikâyet üzerine cezai sorumluluk uygulanabilecektir.

G. Reklam Yasağı

Reklam yasağı HUAK md.10 kapsamında düzenlenmiştir. Bu maddeye göre arabulucuların iş elde etmek için reklam sayılabilecek her türlü teşebbüs ve harekette bulunmaları ve özellikle tabelalarında ve basılı kâğıtlarında arabulucu, avukat ve akademik unvanlarından başka sıfat kullanmaları yasaktır. HUAKY md.13'te¹⁰ de bu doğrultuda düzenleme mevcuttur. Bu düzenlemelerin temel

⁸ Mustafa Çiçek, *İş Hukukunda Zorunlu Arabuluculuk*, Ankara, Seçkin Yayınları, 2018, s. 51.

⁹ Tuğçem Şahin / Yasin Çelik / Ahmet Cemal Ruhi, *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Rehberi*, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2018.

¹⁰ İlgili Kanun'un 13. maddesi şu şekilde düzenlenmiştir: “(1) Arabulucuların iş elde etmek için reklam sayılabilecek her türlü girişim ve eylemde bulunmaları, internet sitelerinde, tabelalarında ve basılı kâğıtlarında arabulucu, avukat ve akademik unvanlarından başka sıfat kullanmaları yasaktır. Ayrıca arabulucular, ülke içinde iş birliği yaptıkları ve başka kentlerdeki arabulucuları, arabulucu bürolarını; irtibat bürosu ve benzeri tanımlarla, işbirliğini genelleştirecek ve süreklilik kazandıracak biçimde açıklayamazlar, duyuramazlar. (2) Arabulucunun açacağı internet sayfasının alan adı, sadece arabulucunun adı soyadı ve unvanını içerebilir. (3) Arabulucu; iş sağlama amacına yönelik olacak ve haksız rekabete yol açacak şekilde, özel amaçlı arama motorlarına, rehberlerine, listelerine, veri tabanlarına ve benzerlerine kayıt olamaz, kayıt edilmesine rıza gös-

amacı, arabulucuların uyuşmazlık çözüm yolunu kâr elde etmeye yönelik bir ticari faaliyet olarak görmelerini engellemektir.¹¹

H. Belge ve Dosya Saklama Yükümlülüğü

Arabulucu arabuluculuk süreci boyunca taraflarla görüşerek arabuluculuk faaliyetinin başlangıcı ve devamına ilişkin aşamaları belgelendirebilir. Bu belgeler gizlilik ilkesi gereği saklanması gerekli belgelerden olup herhangi bir mahkeme, hakem ya da idari kurumlarca istenemeyecektir.¹²

Arabulucu HUAK md.17/4 uyarınca arabuluculuk faaliyetinin sona ermesi hâlinde, bu faaliyete ilişkin kendisine yapılan bildirim, tevdi edilen ve elinde bulunan belgeleri, faaliyet sonunda tuttuğu ve Adalet Bakanlığı Hukuk İşleri Genel Müdürlüğü'ne gönderdiği tutanağın bir örneğini beş yıl süre ile saklamak zorundadır. Bu hususa ilişkin olarak HUAKY md.21/4'te de düzenleme mevcuttur.

Beş yıllık saklama süresi arabuluculuk faaliyetinin sonunda tutanağın düzenlenmesinden itibaren işlemeye başlayacaktır. Ancak yine de arabulucu, arabuluculuk faaliyetinin başlaması için bildirimleri de saklayacağından arabulucu kendisine bildirim yapıldığı andan itibaren belgeleri saklamakla yükümlü olacaktır.¹³ Hatta arabulucu, kaydı sicilden silinse bile beş yıllık süre dolana kadar belgeleri ve dosyaları saklamakla yükümlü olacaktır.¹⁴

I. Arabulucu Etiği

Arabulucu etiğine ilişkin düzenlemelerin hepsi arabulucuların yükümlülükleri şeklinde düzenlenmiştir. Arabulucuların sır saklama, gizliliğe riayet, tanık-

---

teremez. Ancak, iş sağlama amacına yönelik olmamak ve haksız rekabete yol açmamak kaydıyla, internet sayfasını özel amaçlı arama motorlarına kayıt edebilir, anahtar kelime olarak da; sadece adı soyadı ve unvanı ile bulunduğu şehrin adını kullanabilir. (4) Arabulucu, internet kullanıcılarını kendi sitesine yönlendirecek şekilde internet kısa yolları kullanılmasına izin veremez ve reklam yapamaz. (5) Tabela ve basılı kâğıtlarda; sadece birinci fıkrada belirtilen unvanlar, birlikte çalışma hâlinde; "arabuluculuk bürosu" ibaresi ile büronun bulunduğu kat ve büro veya daire numarası, telefon numarası, internet adresi ve elektronik posta adresi bilgileri yer alabilir. Bunların dışındaki bir unvana, deyim, şekle, ambleme ve Türkçe dışında yabancı dillerde ifade edilen şekil, işaret, resim, fotoğraf ve benzerlerine yer verilemez. (6) Tabela, bina cephelerine, büro balkonu ve pencerelerine, büronun bulunduğu binanın giriş kapısının yanına, giriş holü veya koridoruna, büro giriş kapılarının yanına asılabilir. Ancak; birden fazla tabela asılamaz. Tabela yerine ışıklı pano kullanılamaz, tabela ışık verici donanım ile süslenemez. Tabelada en çok iki renk kullanılabilir. (7) Dış cephe tabelasının boyutu 100 cm x 150 cm'yi geçemez."

¹¹ Taşpolat Tuğsavul, a.g.e., s. 151.

¹² Dür, a.g.e., s. 453.

¹³ Özgür Oğuz, *Türk İş Hukuku'nda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları*, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2016, s. 51.

¹⁴ Şamil Demir, *Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014, s. 53.

lıktan çekinme, eşit davranma, tarafsızlık, reklam yasağı, görevini bizzat yerine yetirme, hukuki yol göstermekten çekinme yükümlülüğü aslında birer etik kuraldır. Arabulucunun bu etik kurallara uymaması aynı zamanda sorumluluğunu doğurabileceği için bu etik kurallar pozitif hukuk kurallarıyla da koruma altına alınmıştır. Dolayısıyla etik değerlere aykırılığın arabuluculuk özelinde tek yaptırım toplumsal kanaat anlamında kınama olmaktan ziyade hukuki, cezai ve disiplin sorumluluğunu da gerektirecektir.

Arabulucu etiğine ilişkin yükümlülüklerle birlikte arabulucu, davranışları hususunda da dikkatli olmak durumundadır. Şöyle ki arabulucunun taraflara görevi konusunda samimi olduğunu hissettirmesi, taraflara hitabında saygılı bir üslup kullanması, tarafları azarlayıcı ve rencide edici sözlerden kaçınması, tarafları sürecin dışına itici davranışlarda bulunmaması, sürecin asıl yöneticisinin taraflar olduğunu hissettirmesi, tarafların iddia ve görüşlerini eleştirmemesi gereklidir. Zira söz konusu hususlar HUAK, HUAKY ve TİSAHBY’de yükümlülük olarak sayılmakla birlikte, arabuluculuk sürecinin başarıya ulaşması için gerekli olan müzakere tekniklerindedir.¹⁵

Bununla birlikte arabuluculuğun gerçek anlamda bir meslek olmadığından arabulucuların asıl mesleklerinin gerektirdiği etik sorumlulukların da arabuluculuk sürecinde dahi devam ettiğini söylemek gerekir. Asıl mesleğin getirdiği etik kuralları arabuluculuk süreciyle örtüştüğü müddetçe devam edecektir. Bununla birlikte asıl mesleğin etik kuralları arabuluculuk yükümlülükleriyle çatıştığı durumlarda, yani etik ikilem ortaya çıktığı durumlarda, arabuluculuk sürecinde asıl unvanlarının arabulucu olmasından ötürü arabuluculuk yükümlülüklerinin tercih edilmesi gerekecektir.

3. SONUÇ

Taraflar uyuşmazlıkların çözümü konusunda her zaman anlaşma yolunu tercih etmemektedir. Bunun nedeni ise bir tarafın kendi hak veya çıkarlarını karşı tarafın hak veya çıkarından daha üstün görmesi, taraf taleplerinin karşı tarafça gerçekçi bulunmaması ya da bu taleplerin hiç karşılanmak istenmeyişidir.

Ortaya çıkan uyuşmazlıklar, özellikle iş hukuku alanında, hak uyuşmazlığı ve çıkar (menfaat) uyuşmazlığı ya da toplu uyuşmazlık ve bireysel uyuşmazlık olarak ayrılmaktadır. Uyuşmazlığın kanundan, toplu iş sözleşmesinden veya iş sözleşmesinden kazanılan bir hakkın kullanılması neticesinde doğması halinde,

¹⁵ Çiğdem Yazıcı Tıktık, *Arabuluculukta Gizliliğin Korunması*, İstanbul, On iki Levha Yayıncılık, 2013, s. 182.

mevcut uyuşmazlık hak uyuşmazlığı olarak nitelendirilir. Uyuşmazlık, henüz hak olarak kazanılmamış, ancak iş sözleşmenin veya toplu sözleşmenin imzalanması aşamasında çıkarların ve taleplerin çatışması sonucu ortaya çıkıyorsa, bu uyuşmazlık menfaat uyuşmazlığı olarak nitelendirilir.

Uyuşmazlığın toplu uyuşmazlık veya bireysel uyuşmazlık şeklinde ayrımı ise temelde tarafların konumları ile alakalıdır. Bireysel veya toplu uyuşmazlıkların hak ve menfaat uyuşmazlığı şeklinde ortaya çıkması mümkündür. Sendikaların taraf olarak bulunduğu uyuşmazlıklar toplu iş uyuşmazlığı olarak adlandırılır. Bir veya birkaç işçi ile işveren arasında ortaya çıkan uyuşmazlıklar ise bireysel iş uyuşmazlığı olarak sınıflandırılacaktır. Ancak ister toplu ister bireysel ister menfaat ister hak uyuşmazlığı olsun, bu tür uyuşmazlıkların çözülmesi gereklidir. Aksi halde ilişkilerin devamı sağlanamaz ve toplumsal yapı sarsılabilir.

Uyuşmazlıkların esas olarak çözüm şekli tarafların uyuşmazlığı üçüncü bir kimsenin veya yargı merciinin önüne taşımadan, daha en başta anlaşmalarıdır. Uyuşmazlığın çözüm yeri esasen 1982 Anayasası md.36/1’de “*Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir*” ve md.9’da “*Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız mahkemelerce kullanılır*” denilerek bağımsız mahkemeler gösterilmiştir. Bununla birlikte yargılama yoluna alternatif olarak birtakım uyuşmazlık çözüm yolları da bulunmaktadır. Bu alternatif uyuşmazlık çözüm yolları, uyuşmazlığın mahkeme yerine taraflar veya mahkeme dışında tarafsız üçüncü kişiler veya mercilerce çözümünü esas almaktadır. Başlıca alternatif uyuşmazlık çözüm yolları olarak uzlaştırma, arabuluculuk, tahkim sayılabilir.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları Türk hukuk sistemi içerisinde yeterince uygulama alanı bulamamış ve yaygınlaşmamıştır. Bunun başlıca nedenleri olarak insanların alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına karşı şüphelerinin olması, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının fazla bilinmemesi ve uzlaşmaya yatkın bir toplum olmamız gösterilebilir.

Hukuk sistemimizde alternatif çözüm yollarının yaygınlaştırılması için birtakım düzenlemeler de mevcuttur. Bunların başında toplu iş hukukunda zorunlu arabuluculuk kurumu ile bireysel iş uyuşmazlıklarının çözümü için getirilen zorunlu arabuluculuk kurumu gösterilebilir.

Arabuluculuk, sistematik teknikler uygulayarak, görüşmek ve müzakerelerde bulunmak amacıyla tarafları bir araya getiren, onların birbirlerini anlamalarını ve bu suretle çözümlerini kendilerinin üretmesini sağlamak için aralarında

iletişim sürecinin kurulmasını gerçekleştiren, tarafların çözüm üretmediklerinin ortaya çıkması hâlinde çözüm önerisi de getirebilen, uzmanlık eğitimi almış olan tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişinin katılımıyla ve ihtiyari olarak yürütülen çözüm yöntemidir.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının yaygınlaşması ve gelişmesinin hem devlet açısından hem de bireyler açısından birçok faydası bulunmaktadır. Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının yaygınlaşmasının, devlet açısından, mahkemelerin iş yükünün azaltılması, yargılama için harcanan bütçenin düşürülmesi, toplum barışının sağlanması ve yargıya olan güvenin artırılması gibi birtakım faydalarını saymak mümkündür. Bireyler açısından ise ekonomik ve sosyal ilişkilerin devamlarının sağlanması, uyuşmazlığın daha kısa sürede çözüme ulaştırılması, daha az masraf yapılması, çözüme daha çok katılma imkânının bulunması, her iki tarafın da kazançlı çıkması, gizliliğin sağlanması, uyuşmazlığın uzman kişilerce incelenmesi gibi faydalar sayılabilir.

Hukuk uyuşmazlıklarında öngörülen arabuluculuk müessesinin ihtiyari olarak başvurulacak bir kurum olması esastır. Bu kurum, tarafların başvuru esnasında dahi karşılıklı anlaşabilmelerini öngören bir yapıdadır. Arabuluculuk sürecini yönetecek ve taraflar arasındaki ilişkinin sağlıklı bir şekilde ilerlemesine yardımcı olacak kişinin taraflarca seçilmesi sürecin daha sağlam işlenmesini sağlayacaktır.

Tarafların uyuşmazlık konusunda anlaşmaya varması her zaman için kolay olmamaktadır. Bu noktada, tarafların bir orta yol bulması için, arabulucunun da hüküm vermeksizin çözüm önerileri sunabilmesi, sürecin sağlıklı işlemesi ve daha verimli sonuçlar elde edilmesi için gereken bir yetkidir. Bu bağlamda doktrindeki tartışmaların ve uygulamalardaki farklılıkların önüne geçilebilmesi için arabuluculara açıkça bu yetkinin verilmesi de yerinde olacaktır.

Arabulucuların kanunda öngörülen yükümlülüklerine etik kurallar çerçevesinde uymaları da büyük önem taşımaktadır. Arabuluculuk sürecinin başarıya ulaşması, dolayısıyla alternatif uyuşmazlık çözüm yollarından beklenen menfaatlerin sağlanması için yükümlülükler ve etik kurallara uyum çok kritiktir. Bu yükümlülüklerle ve etik kurallara uyumun denetimi de sürecin başarısı için bir o kadar hassas diğer bir husustur. Denetimler de arabuluculuk sürecine katılan taraflarla daha sonradan yapılan geri besleme (*feedback*) niteliğindeki görüşmeler ve tutanakların kontrolü ile daha sağlıklı yürütülebilir. Bu hususlara dikkat edilerek arabuluculuk sürecinin kontrolünün sağlanması ve sürecin hassasiyetinin öneminin vurgulanması sistemin işleyişini arttıracaktır.

KAYNAKÇA

- Çiçek, Mustafa, *İş Hukukunda Zorunlu Arabuluculuk*, Ankara, Seçkin Yayınları, 2018.
- Demir, Şamil, *Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2014.
- Dür, Orhan, *Arabuluculuk Faaliyeti ve Arabulucuların Hak ve Yükümlülükleri*, Ankara, Adalet Yayınevi, 2018.
- Kısmet Kekeç, Elif, *Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler*, İstanbul, Adalet Yayınları, 2016.
- Oğuz, Özgür, *Türk İş Hukuku'nda Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları*, İstanbul, Legal Yayıncılık, 2016.
- Özbek, Mustafa Serdar, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, Ankara, Yetkin Yayıncılık, 2016. (Uyuşmazlık Çözümü)
- Özbek, Mustafa Serdar, *Avrupa Birliğinde Alternatif Uyuşmazlık Çözümü*, TBBD, Y. 19, S. 68, 2007.
- Şahin, Tuğçem / Yasin Çelik / Ahmet Cemal Ruhi, *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Rehberi*, İstanbul, Seçkin Yayıncılık, 2018.
- Tanrıver, Süha, *Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu Tasarısı'nın Getirdikleri ve Değerlendirilmesi*, Prof. Dr. Ali Naim İnan'a Armağan, Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2009.
- Taşpolat Tuğsavul, Melis, *Türk Hukukunda Arabuluculuk*, Ankara, Yetkin Yayınları, 2012.
- Türkyılmaz Kabaktepe, İpek, *Açıklamalı Arabuluculuk Kanunu ve Zorunlu Arabuluculuk*, İstanbul, Aristo Yayınları, 2017.
- Yazıcı Tıktık, Çiğdem, *Arabuluculukta Gizliliğin Korunması*, İstanbul, On İki Levha Yayınları, 2013.